

บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน
และท้องถิ่นในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอคีรีมาศ
จังหวัดสุโขทัย *

ROLE OF THE ELDERLY GROUP TOWARDS PARTICIPATION SOCIAL,
COMMUNITY AND LOCAL IN THE DEVELOPMENT AREA BANPOM
SUB-DISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION, KHIRIMAT DISTRICT
SUKHOTHAH

พระครูปลัดสมชัย นิสสโร, PhrakhrupaladSomchai Nissabho

ประสงค์ หัสรินทร์, Prasong Hassarin

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา วิทยาลัยสงฆ์เลย

Buddhist Educational Administration Program, Loei Buddhist College

ธรรมพงศ์ วงษ์สวัสดิ์, Thutsapong Wongsawad

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยทองสุข

Bachelor of Public Administration, Thongsook College

E-mail : fonfhar@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับบทบาทของผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย 2) เปรียบเทียบบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) หาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นกับการสนับสนุนทางสังคม จากครอบครัวและการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 884 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviafion)

---

* Received 17 May 2020; Revised 14 June 2020; Accepted 18 June 2020

การทดสอบสมมุติฐานด้วย ค่าที (T-test) ค่าเอฟ (F-test) การทดสอบความต่างรายคู่ LSD และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า

1) ระดับบทบาทของผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน กิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมกีฬา ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาและลักษณะการอยู่อาศัย ที่ต่างกัน มีระดับบทบาทการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่รับ 0.05

3) ผลการหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นกับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD พบว่า ผู้สูงอายุที่มีลักษณะที่อาศัยกับกิจกรรมทางศาสนา, ลักษณะที่อาศัยกับกิจกรรมกีฬาและนันทนาการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : บทบาท, กลุ่มผู้สูงอายุ, การมีส่วนร่วม, การพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

Abstract

This study aimed to 1. Investigate the level of elderlies' roles towards social, community, and local development in the area of Ban Pom sub-district administrative organization, Kireemat District, Sukhothai Province, 2. Compare elderlies' personal characteristics affecting their social, community and local development role, and 3. Investigate the relation between elderlies' social and local development role and their family and society supports in their health perceptions. The survey methodology was applied in this study; the data were collected from 884 samples by using questionnaire and analyzed by using percentage, mean, standard deviation, t-test, f-test, Fisher's least-significant difference, as well as Pearson correlation coefficient.

The finding revealed as follows.

1) The overview of level of elderlies' roles towards social, community and local development in Ban Pom sub-district administrative organization, Kireemat District, Sukhothai Province was at an average level; organizing educational and cultural activities, organizing religious activities, organizing voluntary activities, organizing political activities and sports respectively.

2) The result of the comparison of elderlies' personal characteristics affecting their social, community and local development role was found that different genders, ages, social statuses, levels of education, and living styles affected the level of the participation in community and society development were at the 0.05 significant level.

3) According to the relation between elderlies' social, community and local development role and their family and society supports in their health perceptions, the finding indicated that there was the difference between two elderlies' groups (the first group was elderlies who always participated in religious activities and the second was elderlies who usually participated in recreational activities and sports) at the 0.05 significant level.

Keyword : Role, Elderlies' Groups, Participation, Social, Community and development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมสูงวัย” นับจากตั้งแต่ปี 2548 เมื่อสัดส่วนประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีมากถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 และคาดว่าจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอีกไม่ถึง 20 ปีข้างหน้า เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด ประชากรวัยผู้สูงอายุถือว่าเป็นปวงชนวัยบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม เป็นบุคคลที่สามารถจะถ่ายทอดความรู้ประวัติความเป็นมาของสังคมส่งต่อความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมที่สั่งมาของสังคมให้กับรุ่นลูกรุ่นหลานได้อย่างมีศักยภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุมองค้ความรู้สะสมของตนเองตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันอย่างมากมาย จึงเหมาะสมกับการที่จะเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ให้แก่ลูกหลานเพื่อการสืบทอดต่อไป เพื่อที่จะให้สิ่งสั่งมาทั้งภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมของสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้รับการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยตามแนวทางของประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งเป็นโลกของระบบทุนนิยมที่วัดระดับด้วยอัตราความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและภาคอุตสาหกรรม จึงทำให้เกิดความพยายามพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การสร้างเครื่องมือและอุปกรณ์รวมถึงเครื่องอำนวยความสะดวก แม้ในวงการแพทย์และสาธารณสุขก็ได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาดังกล่าวซึ่งมีผลทำให้ประชากรมีสุขภาพดีและอายุยืนยาวขึ้น (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544)

สถิติการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความรุนแรงของปัญหาที่จะตามมาในอนาคตทั้งต่อผู้สูงอายุเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความต้องการและความจำเป็นแตกต่างจากคนรุ่นหนุ่มสาว สังคมจึงต้องให้การดูแลและเกื้อหนุนผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ความต้องการเหล่านี้ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย ซึ่งส่งผลต่อให้สมรรถภาพของอวัยวะต่าง ๆ เสื่อมถอย เจ็บป่วยง่าย โดยเฉพาะการเจ็บป่วยที่เรื้อรังยาวนาน หรือในขั้นรุนแรงอาจจะมีภาวะทุพพลภาพ ช่วยเหลือตัวเองในการดำรงชีวิตประจำวันไม่ได้ จากการศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุ ซึ่งประเทศไทยมีผู้สูงอายุที่มีภาวะทุพพลภาพประมาณร้อยละ 18 ของประชากรสูงอายุทั้งหมด 9 ล้านคนเศษ (สุทธิชัย จิตะพันธ์กุลและคณะ, 2542)

การพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมคิดแก้ไขปัญหาาร่วมสร้างร่วมจัดทำส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน ให้มีความสมบูรณ์จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ เกิดความตระหนักร่วมกันแก้ไขปัญหาและความเข้าใจในแนวทางแก้ไขปัญหากันอย่างจริงจัง ยังมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในทุกกลุ่มทุกวัยของประชากร

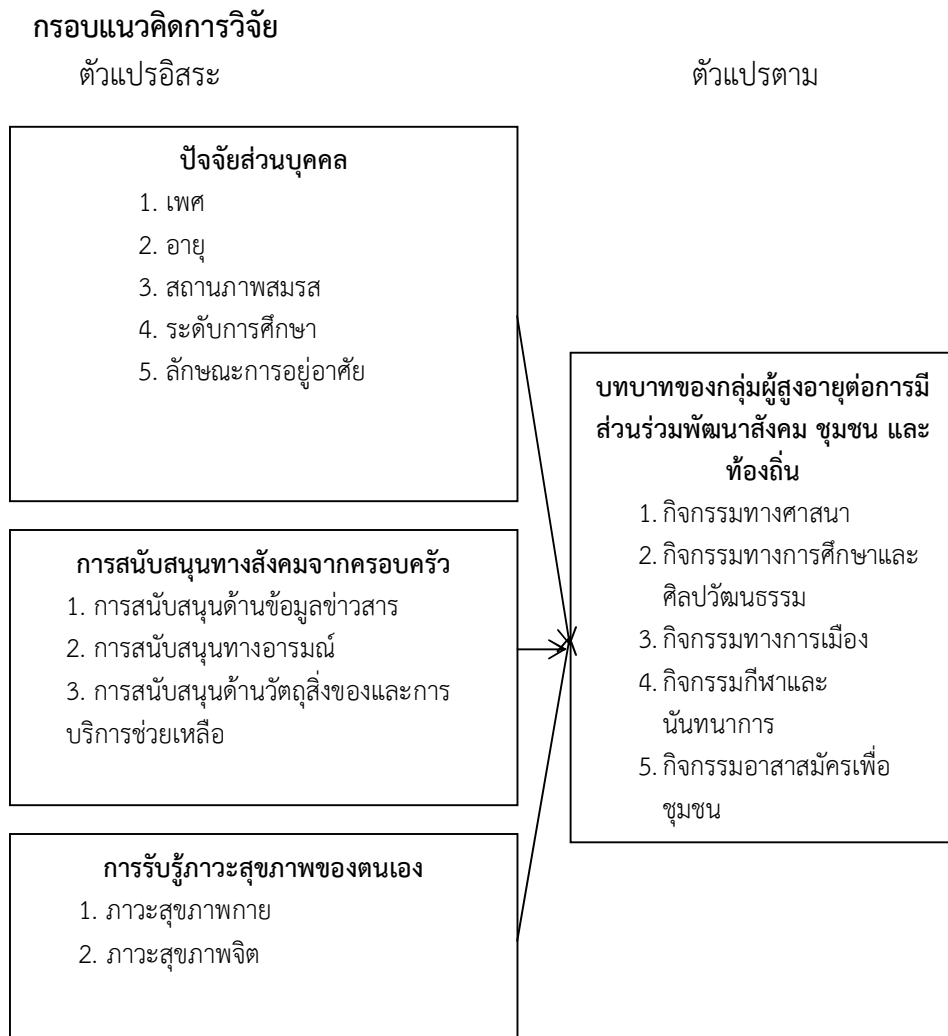
อาทิ บทบาทของผู้สูงอายุ การส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ โดยยึดกรอบแนวทางในการพัฒนาอาชีพ และการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง

คณะผู้วิจัยตระหนักว่าการส่งเสริมให้กลุ่มผู้สูงอายุได้เข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคม มีความจำเป็น จะทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการใช้ชีวิต เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นตัวแปรด้านจิตวิทยาที่มีผลต่อภาวะสุขภาพกายและภาวะสุขภาพจิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการรับรู้และเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากการสนับสนุนทางสังคมมาช่วยให้การปรับตัวของกลุ่มผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นกับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย (ที่มา : ธรรมพงษ์ วงษ์สวัสดิ์ และคณะ. (2556, น. 3)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน 8 หมู่บ้านในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม จำนวน 884 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม, 2562)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ใน 9 หมู่บ้านในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม คำนวณโดยเทียบจากตารางเครจซี่และมอแกน (Krejcie

and Morgan, 1970, pp 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยมีการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาปรับปรุงตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละประเด็นที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) และนำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลสามพวง อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 30 คน และหาความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cranach alpha coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเฉลี่ย 0.893

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยลงพื้นที่ภาคสนาม
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ทั้งหมด 269 ชุด แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ไป

วิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที (T-test) ค่าเอฟ (F-Test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) มีการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. กลุ่มผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 60 - 69 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาประถมศึกษา และลักษณะที่อยู่อาศัยอยู่กับบุตรหลานหรือญาติ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวส่วนมากได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุสิ่งของ และการบริการช่วยเหลือ การรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเองส่วนมากเป็นภาวะทางกายภาพ บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทาง

การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมกีฬานันทนาการ กิจกรรมทางการเมือง และกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า

2.1 เพศ ที่แตกต่างกัน บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น จำแนกตามเพศ

เพศ	$\bar{x}$	S.D	df	t	Sig.
ชาย	2.99	0.42	113.00	-0.19	0.00
หญิง	2.86	0.64	217.21	-1.66	

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และลักษณะการอยู่อาศัย ที่แตกต่างกันของกลุ่มผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนา การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม กีฬา นันทนาการ และกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน แตกต่างกัน เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD พบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่มีตัวแปรอายุกับกิจกรรมทางศาสนา และลักษณะที่อาศัยกับกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น จำแนกตามอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และลักษณะที่อาศัย

ปัจจัยส่วนบุคคล	บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น									
	ศาสนา		การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม		การเมือง		กีฬาและนันทนาการ		อาสาสมัครเพื่อชุมชน	
	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.	F	Sig.
อายุ	3.31	.14*	2.87	.00	3.76	.00	3.87	.00	3.21	.00
สถานภาพ	3.44	.00	3.55	.00	2.11	.02	4.01	.00	2.89	.00
ระดับการศึกษา	2.49	.00	2.76	.02	2.95	.00	3.99	.00	3.43	.00
ลักษณะที่อาศัย	2.77	.00	2.91	.01	2.64	.00	3.61	.28*	2.66	.00
รวม	3.00	.00	3.02	.00	2.86	.00	3.87	.00	3.04	.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น กับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง ซึ่งทดสอบด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

3.1 ผลของค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นกับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ในภาพรวมแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ การสนับสนุนด้านวัตถุประสงค์ของการบริการช่วยเหลือ การสนับสนุนทางอารมณ์ และการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นกับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

การสนับสนุนทางสังคมจาก ครอบครัว (โดยรวม)	บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับ ความสัมพันธ์
การสนับสนุนด้านข้อมูล ข่าวสาร	0.561	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง
การสนับสนุนทางอารมณ์	0.703	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง
การสนับสนุนด้านวัตถุประสงค์ของ และการบริการช่วยเหลือ	0.733	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 ผลของค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นกับการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง ในภาพรวมแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านภาวะสุขภาพกาย และด้านภาวะสุขภาพจิต ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นกับการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง

การรับรู้ภาวะสุขภาพของ ตน (โดยรวม)	บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับ ความสัมพันธ์
ด้านภาวะสุขภาพกาย	0.552	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง
ด้านภาวะสุขภาพจิต	0.413	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ กิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน กิจกรรมทางการเมือง และกิจกรรมกีฬานันทนาการ เป็นเพราะกิจกรรมจำนวนมากที่กลุ่มผู้สูงอายุมีความสามารถกระทำเมื่อมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม มีบทบาทในการอนุรักษ์ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ และคณะ, 2561) ได้ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุยุคใหม่ในเขตชุมชนทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ กิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน กิจกรรมทางการเมือง และกิจกรรมกีฬา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (มีแสง อินธิเสน, 2555) ได้ศึกษาบทบาทผู้สูงอายุต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลฮางโฮง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลฮางโฮง มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชน ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ด้านการศึกษา และด้านนันทนาการ

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชน และท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่า

2.1 เพศ ที่แตกต่างกัน มีบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น เป็นเพราะกลุ่มผู้สูงอายุจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ การรับรู้ ผู้สูงอายุมักยึดติดกับความคิดและเหตุผลของตนเอง จำเหตุการณ์ปัจจุบันไม่ค่อยได้และชอบ

ย้าคำถามบ่อย ๆ เรียนรู้สิ่งใหม่ได้ยากเพราะไม่มีความมั่นใจในการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์ อาจจะมีการซึมเศร้า หงุดหงิด ชี้อารมณ์วิตกกังวล โกรธง่ายเอาแต่ใจตนเอง มักจะคิดซ้ำซากลังเล หวาดระแวง หมกมุ่นเรื่องของตนเอง ทั้งเรื่องในอดีตและอนาคต กลัวลูกหลานทอดทิ้ง รวมถึงสนใจสิ่งแวดล้อมน้อยลง ผู้สูงอายุมักสนใจเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากกว่าเรื่องของผู้อื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเพศชายมีบทบาทส่วนร่วมทางสังคมมากกว่าเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชุตติเดช เจริญดอน, 2554) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุจำนวน 478 คน จากการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจากผลการเปรียบเทียบความแตกต่างในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีการได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ การได้รับการอบรมคุณภาพชีวิต ความรู้สึกรู้สึกคุณค่าในตนเอง ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกันจะมีระดับคุณภาพชีวิตต่างกันอย่างมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยทางสถิติ 0.05

2.2 อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และลักษณะการอยู่อาศัย ที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุมีบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่น ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนา การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม กีฬา นันทนาการ และกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน เป็นเพราะลักษณะของกิจกรรมเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ จึงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐธา ณ ราช, 2555) ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีทัศนคติ ทั้งในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง และผลการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลหนองปรือ พบว่า ความแตกต่างของ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (มัญญา หาเคน, 2552) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัด นนทบุรี โดยผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุชาวมอญจำนวน 200 คน โดยจากการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจากผลการเปรียบเทียบความแตกต่างในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุที่มี อายุ สถานภาพการศึกษา อาชีพ รายได้ และลักษณะการอยู่อาศัยในครอบครัวต่างกันจะมีระดับคุณภาพชีวิตต่างกันอย่างมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยทางสถิติ 0.05

3. ผลของความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นกับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวและการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

3.1 ผลของค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นกับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ได้แก่ การสนับสนุนด้านวัตถุประสงค์และการบริการช่วยเหลือ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการสนับสนุนทางอารมณ์ เป็นเพราะการสร้างกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้ครอบครัวรู้จักบุญคุณพ่อแม่และการช่วยเหลือจากบุตรหลาน เพื่อที่จะได้ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วัลภา บุรณกลัศ, 2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองสัมพันธ์ภาพในครอบครัวกับความสุขของผู้สูงอายุในชุมชนแห่งหนึ่ง เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่ามีระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับมาก ระดับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวอยู่ในระดับมาก และระดับความสุขอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและสัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 และพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เสาวนิจ นิจนันต์ชัย และคณะ, 2553) ได้ทำวิจัยเรื่องการสนับสนุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการผลการวิจัยพบว่าผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนและเพื่อนบ้านในชุมชนทำให้ผู้สูงอายุได้รับความรักความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง มีความผูกพันต่อกัน มีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมในสังคมเดียวกัน มีความเอื้ออาทรและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ แก่กันและกัน เช่น ให้ความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความคิดเห็นเมื่อเกิดภาวะวิกฤตหรือมีปัญหาเดือดร้อนหรือเมื่อมีความเครียดก็จะได้รับความบรรเทา ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ ที่คบกันเป็นประจำ เพื่อนและเพื่อนบ้านจึงเป็นบุคคลที่ให้กำลังใจ ส่งเสริมให้มีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกต้อง

3.2 ผลของค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุต่อการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นกับการรับรู้ภาวะสุขภาพของตนเอง มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านภาวะสุขภาพจิต และด้านภาวะสุขภาพกาย เป็นเพราะสังคมไทยมีความผูกพันกันมากในครอบครัว ลักษณะครอบครัวของคนไทยจึงมักจะเป็นครอบครัวใหญ่ มีการแสดงความเคารพยกย่องผู้อาวุโสและถือเป็นมงคลอันดีที่จะได้เลี้ยงดูตอบแทนบุญคุณเมื่อยามท่านแก่เฒ่าหรือเจ็บป่วย ทำให้มีชีวิตจิตใจและความรู้สึกของกลุ่มผู้สูงอายุให้มีความรู้สึกที่จะยกมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เจริญชัย หมั่นหอม, 2559) ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้ดูแลในการดูแลผู้สูงอายุจังหวัดนครพนม พบว่าความความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ครอบครัวและสังคมกับบทบาทการดูแลผู้สูงอายุพบว่าความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุระยะเวลาในการดูแล

ผู้สูงอายุ ปัจจัยด้านทรัพยากรของครอบครัวความมั่นคงภายในครอบครัวการเผชิญปัญหาในครอบครัวและการสนับสนุนจากรัฐมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของผู้ดูแลในการดูแลผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิชัย เสนอชุ่ม, 2554, น. 23 - 33) ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยพยากรณ์บทบาทของสมาชิกครอบครัวในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลพะวง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการวิจัยพบว่าความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ภาพในครอบครัว การมีและการเข้าถึงทรัพยากรของครอบครัว รวมทั้งการสนับสนุนจากรัฐมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยบทบาทการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมจะอยู่ระดับปานกลางก็ตาม แต่ผลจากการศึกษาข้อมูลจากวิจัยเชิงคุณภาพ ยังพบว่าผู้สูงอายุยังคงมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีคุณค่าในด้านต่าง ๆ เช่น การอาสาสมัครช่วยเหลือชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาสังคม ชุมชนและท้องถิ่นในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ดังนี้

1. ควรศึกษาข้อกำหนดเพื่อปรับปรุงหาแนวทางช่วยเหลือการเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน
2. ควรจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุให้มีความกระจายอย่างทั่วถึงในทุก ๆ ชุมชนอย่างเป็นระบบเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพ
3. ควรแสวงหาแนวทางในการระดมบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาร่วมทำงานเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ หรือจัดสรรงบประมาณจ้างบุคลากรเพิ่มเติมให้เพียงพอับความต้องการของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- เจริญชัย หมิ่นห่อ และสุพรรณิ พูลผล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้ดูแลในการดูแลผู้สูงอายุจังหวัดนครพนม. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 : มกราคม - เมษายน 2559.
- ชุตติเดช เจียนดอน. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณัฏฐา ณ ราช. (2555). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ การเมืองและการบริหารจัดการ). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ และคณะ. (2561). บทบาทการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุยุคใหม่ในเขตชุมชนทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. ศึกษาวิจัยตามโครงการบริการวิชาการแก่สังคม ปีการศึกษา 2561. วิทยาลัยทองสุข.
- มนัญชยา หาเคน. (2552). คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- มีแสง อินธิเสน. (2555) บทบาทผู้สูงอายุต่อการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลยางโอง จังหวัดสกลนคร (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วัลภา บุรณกลัศ. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัวกับความสุขของผู้สูงอายุในชุมชนแห่งหนึ่ง เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. วารสารพยาบาลตำรวจ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2560
- วิชัย เสนชุ่ม. ปัจจัยพยากรณ์บทบาทของสมาชิกครอบครัวในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 5(2) : 23-33.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544) การเกี่ยวพันทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ: พื้นที่ศึกษาในเขตภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุทธิชัย จิตะพันธกุล และคณะ (2542). ปัญญาสุขภาพผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสาธารณสุขไทยมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.

เสาวนิจ นิจอนันต์ชัย และคณะ การสนับสนุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ, วารสารกองการพยาบาล. พฤษภาคม–สิงหาคม 2553 ปีที่ 37 ฉบับที่ 2

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. Determining Sample Size for Research Activities, Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610, 1970.

